

senyen, però «après» treuen el peix dolent del recipient gros: l'un és *la bossa*, l'altre *la paltonera*. «Y encara poria buydar y anbotir / la borra en lo bast y en la *paltonera*» en el *Procés de les Olives* val. de fi segle xv (*Dag.*); en el col·loqui de les Dames (v. 773); i en Sanelo («faldriquera de pescador al parecer», 40v1; passatges als quals *AlcM* n'afegeix un d'un doc. de 1453, on sembla tractar-se de la prolongació d'unes mànigues de vestir (potser unes sobremànigues a manera de bossot). Podria tractar-se, doncs, d'un sarró o bossot gros a manera dels grans sarrons, quilmes o costals, que porten els vagabunds o venedors ambulants pobres, com sembla suggerir-ho la construcció *bossot de pautonera* en el doc. més antic, el de 1363.

L'etim. de *pautonier* i del seu succedani cat. *paltoner* i les altres irradiacions que li hem suposat (it. i fr.) resta obscura (donada generalment com un cas desesperat); la del fr. *pal(e)tot*, i angl. *paltock*, resta també obscura (encara que una mica més ben estudiada): si aquestes peces de tela deriven de *pautonier* s'hi podria veure un nexa semàntic amb la peça de tela d'abric del *pal(e)tot*. Però és un nexa vague, i apareixerà poc versemblant, mentre no es refuti la idea que les arrels del *paltock* es troben a Anglaterra i les del *pautonier* en el Migdia de Fr. o It. Resti, però, tot això consignat, per al dia que es repregui amb bon mètode, i sense el prejudici de pistes etimològiques impossibles, l'estudi d'aquestes dues qüestions. ¿Podríem conjecturar que aquest és dels mots que portaren els anglesos de llurs possessions medievals d'Aquitània?

Llavors també s'haurà d'estudiar més a fons si el punt de partida no estigué tant o més de la banda italiana que de l'occitana; fa impressió el fet que *paltoniere* es trobi ja en Boccaccio i en Sacchetti (mj. S. xiv); *paltone* en Jacopone (S. XIII) i Boccaccio, i de més a més *paltoneria* [*Sèneca*, S. XIV?] i *paltoneggiare*, també molt antics, i peculiars aquests de l'it., i que al costat d'això hi hagi amb el mateix sentit i data no menys antiga, *poltroneggiare* i *poltroneria*. Sembla que, almenys per part de coetanis, i bons coneixedors de les coses d'Itàlia, hi hagué consciència que *poltroneggiare* i *poltroneria* eren variants del mateix terme que els mots *paltoneggiare*, *-eria*. En el *Decameron* (III, § 7, ed 1961, 208.6), on Boccaccio havia escrit «senza daniari la *poltroneria* non potrà *poltroneggiare*», els autors de la gran versió catalana (a. 1429) van posar «sense diners la *paltonera* [sic] no pot durar; e si tu às ton delits e despens ço del teu, lo frare no porà *paltonejear* en l'orde» (194.19).

Això suggereix la idea que verament *paltoneria* (i el seu inseparable *paltoneggiare*) podria ser una alteració de *poltroneria* per un mer fenomen de dissimilació: *o-o* > *a-o* i *-r-r-* > zero-*r-*. Segons el model de *buffoneria/buffoneggiare/buffone*, de *guidoneria/guidone*, de *briconeria/briconeggiare/briconeria* (*birboneria* etc.), de *paltoneria/paltoneggiare* s'hauria extret secundàriament *paltone*; i des de l'it. els mots haurien passat al francès, al cat. etc., el fet que només *pautonnier* va passar al fr., i al català, i que l'equivalent de *paltone* no es transmeté a les altres llengües

ja és un indici que aquest era menys antic i arrelat que aquells. I notem que *-eria* és sufix de forma absolutament genuïna en italià: essent *paltoniere* extret de *paltoneria*, desapareix l'indici de provenença gallo-romànica que hi veïem.

¹ Mot que també ha penetrat des de l'occità en dialectes francesos limítrofs (*FEW* VIII, 77b40), car és un absurd fonètic suposar un **PÁUTTA* com voldria Wartburg (77b42), fonètica llibresca, jugant amb lletres com si fossin sons; si bé ja no fóra gens absurd admetre (77b5) que en altre temps les oclusives es conservessin com a sordes darrere *au* pel SE. del domini d'oil (fins al S. de Lorena i Champagne).

¹⁵ *PALTRA*, 'butxaca' terme baix o argòtic alacantí: potser tret regressivament del cast. jargonesc *faltrero* 'lladregot de butxaques', cast. *FALTRIQUERA* 'butxaca' (*DECH* IV, 842b30, 842b25, amb la *p-* inicial de *paltonera* 'sarró').

Paltré, cogn.: essent una forma longobarda el NP germànic del qual vol derivar-lo *AlcM*, com ho mostra la *P-*, és un error garrafal suposar tal cosa en català.

²⁵ *PALTREJAR*, *paltriquejar* (*DAG.*), *paltrugar*, *poltronyar*, formes verbals més o menys locals i modernes (veg. *AlcM*), que amb un sentit general de 'rebregar, masegar', entren en un tot, un poc interdependent, on s'han confós diverses influències, especialment la de *paltrigar* (< *calcigar* × *peu*), la de *pertret* en el sentit de 'brossa, runa' amb el seu germà cast. *pertrchar*; i potser *PALTRÛ*, *palt(e)rada* (veg. *PALTADA*) i alguna altra. Amb els descendents de *PÛLTEM* 'farinetes', que hem vist a *PALTADA* van també els que aplegarem en *POTINER* (*empeltreir* etc.) i el men. *paltris* 'bocí de pa mal cuit'. Variant de *pertret* és el dissimilat *peltré* («conjunt de pedreny trossejat d'enderrocs», 'massa de palla i brossa', *AlcM*, § 2). *Paltriquejar* té afins a França en el dialectal *patriquer* «tripoter, manier malproprement» (*FEW* VIII, 41b20ss., 43a4ss.). *Poltronyar* també: fr.-prov. i fr. occid. *potregnier* «manipuler longuement et salement» (*FEW* VIII, 76b 35-42).

⁴⁵ *Paltriga*, V. *calcida*

PALTRIGAR, 'calcigar' [S. xv: A. d'Erill; Brama Llaur.; «calco, exacto, conculco», Busa-N.], evident alteració de *CALCIGAR* i *calcigar*, com *calcigar* també ho és de *CALCIGAR* per substitució de *calc-* 'taló' pel seu quasi equivalent *peu*; però l'agent de l'alteració del *-ci-* intern en *-tri-* és evident que no pot estar en un «encreuament» amb el verb *trepitjar* (contra el que diu *AlcM*), mot de cos completament diferent d'aquells, i on no hi ha *tr-* sinó al començament del mot on *paltrigar* continua tenint *p-*: es tracta d'una manca total d'idees clares. Veg. també les variants *peucalcigar* (Fc. de la Via) i *peutrigar*, ross. L'element intern *-tr-*, únic que cal explicar, podria sortir o bé de a) un verb **peutridar* format amb **TRITARE*, d'on l'ita-